

ZA ZAČETEK

Pričujoče delo raziskuje recepcijo umetnostne avantgarde v (nekdanji) Jugoslaviji in Rusiji od 80. let do sodobnosti. V umetnostni recepciji zgodovinske avantgarde ugotavlja spremembo paradigme, ki izhaja iz spremenjenega odnosa do pojma (politična in umetnostna) utopija. Medtem ko je v 80. letih tako v Sovjetski zvezi kot Jugoslaviji odnos različnih umetnikov do pojma utopija – in s tem tudi do pojma zgodovinska avantgarda – segal od kritičnega do odklonilnega, ker so v njem oz. njej prepoznavali težnje k totalitarnemu (retroavantgarda in postutopizem), se ta pogled v 90. letih v mlajši generaciji umetnikov temeljito spremeni. Spremembo paradigme v recepciji avantgarde bi bilo mogoče opisati kot oddaljevanje od »splošno sumljive utopije« in približevanje »novemu pojmu utopično«. V grobih črtah poteka ta sprememba prepričanja ali stališča obenem s političnimi spremembami in preobrti na prelomu v 90. leta. S preobrazbo odkrito represivnih političnih sistemov v demokratične v 90. letih se izgubi bolj ali manj izključna fiksacija na totalitarne težnje, pripisane že avantgardi. V nasprotju s tem v 90. letih postane predstavljen pluralizem možnih umetnostnih stališč do dediščine zgodovinske avantgarde. Pri tem je retroutopizem, kot sem ga poimenovala, v primerjavi z ruskim neoutopizmom povsem nov način recepcije avantgarde in njenih utopij. Medtem ko ruski neoutopizem sicer uporablja neposrednost in fizično nenadnost avantgardističnih (»utopičnih«) strategij, se njegov odnos do zgodovinske avantgarde navezuje bolj na odnos ruskega postutopizma 80. let. Nasprotno je za retroutopizem – predvsem na območju nekdanje Jugoslavije – značilno medijskoarheološko zanimanje za ponovno aktiviranje medijskih in tehnoloških utopij zgodovinske (predvsem vzhodnoevropske) avantgarde. S tem na umetnostnem področju formulira, kar mora znanost še odkriti – medijsko arheologijo vzhodne Evrope.

Knjiga je predelana verzija disertacije, ki sem jo predložila 2. maja 2003 in zagovarjala 20. februarja 2004 na Univerzi Humboldt v Berlinu. Na tem mestu bi se rada zahvalila nekaterim kolegom in kolegicam ter prijateljem in prijateljicam, ki so mi pomagali in me podpirali pri raziskavi. Najprej se zahvaljujem prof. dr. Georgu Witteju z Univerze Humboldt v Berlinu, ker me je bil sposoben navduševati, me vedno znova opogumljati in podpirati, ter za njegovo spremljanje mojega dela. Udeležencem doktorandskega kolokvija na Inštitutu za slavistiko Univerze Humboldt v Berlinu se zahvaljujem za živahno razpravo in mnogo kritičnih sugestij. Drugi mentor disertacije je bil prof. dr. Sven Spieker s Kalifornijske univerze v Santa Barbari.

Poleg tega se za podporo zahvaljujem: Ursuli in Manfredu Arnsu (Berlin); Edi Čufer (Ljubljana); prof. dr. Dieterju Danielsu (Leipzig); dr. Volkerju Grassmucku (Berlin); skupini Irwin: Miranu Moharju, Romanu Uranjeku, Andreju Savskemu, Dušanu Mandiću, Borutu Vogelniku (Ljubljana); Sabini Mester (Berlin); Leni Nowak (Berlin); dr. Bojani Pejić (Berlin); Gregorju Podnarju (Ljubljana); Jeleni Radovic (Berlin); Regini

Rapp (Berlin); dr. Sylvii Sasse (Berlin); Franku Stühlmeyerju (Hamburg); dr. Ute Vorkoeper (Hamburg) in Claudii Wahjudi (Berlin).

Delo je bilo financirano s štipendijo za disertacijo (NaFöG, 1998-2000) dežele Berlin in zaposlitvijo na delovnem mestu znanstvene sodelavke Inštituta za slavistiko Univerze Humboldt v Berlinu (2000-2001). Emilu Hrvatinu se zahvaljujem za izkazano zaupanje, navdušenje za temo in potrpežljivost. Maska (Ljubljana) je omogočila prevod v slovenščino. Zelo sem počaščena, ker bo prevod izšel sočasno z nemško izdajo.

Inke Arns